

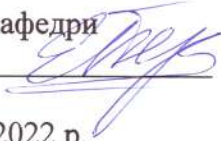
Київський національний університет
будівництва і архітектури
Кафедра політичних наук і права
«Затверджую»

052

«Політологія»
«Політологія»

Сторінка 1 з 4

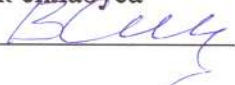
Завідувач кафедри

/Перегуда Є.В./

15 березня 2022 р.

Розробник силябуса

/Семко В.Л./

СИЛАБУС

Етнополітологія та етнодержавознавство

(назва освітньої компоненти (дисципліни))

1) Шифр за освітньою програмою: ВК
2) Навчальний рік: 2023-2024
3) Освітній рівень: доктор філософії
4) Форма навчання: денна
5) Галузь знань: 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
6) Спеціальність, назва освітньої програми: 052 «Політологія», ОНП «Політологія»
7) Статус освітньої компоненти: вибіркова
8) Семестр: III
9) Контактні дані викладача: К.п.н. доц., Семко В.Л. Ауд. 431 Центрального корпусу КНУБА Профіль на сайті КНУБА: https://www.knuba.edu.ua/faculties/fupp/kafedri/kafedra-politichnix-nauk-i-prava/vikladackij-sklad-8/semko-vadym-leonidovych/ Контакти: (097)167-42-47; E-mail: semko.vl@knuba.edu.ua
10) Мова викладання: українська
11) Пререквізити: «Філософія науки, техніки та архітектури», «Іноземна мова», «Академічна доброчесність та академічне письмо»
12) Мета курсу – вивчення тенденцій розвитку етнополітичної сфери людського буття, з'ясування закономірностей взаємовідносин етнонаціональних спільнот між собою та з державою, ознайомлення зі шляхами і методами національно-державного будівництва, засадами і принципами демократичної етнонаціональної політики, формування в аспірантів глибоких об'єктивних знань про місце і роль етнонаціональних спільнот у політичному житті суспільства, механізмів регулювання міжетнічних та міжнаціональних відносин, навичок дослідження етнонаціональних процесів, підвищення їх етнополітичної культури та підготовка до активної участі у національно-державному будівництві і формуванні демократичного правового суспільства.

13) Результати навчання			
Програмний результат навчання	Метод перевірки навчального ефекту	Форма проведення занять	Посилання компетентності
ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з політичних наук та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, та отримання нових знань у сфері політичних наук та/або здійснення	Обговорення під час занять, тематичне дослідження, контрольна робота, есе	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК02 СК02 СК05

інновацій.			
ПРН03. Розробляти та реалізовувати наукові та/або прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми політичних наук з врахуванням етичних, соціальних, економічних та правових аспектів.	Обговорення під час занять, тематичне дослідження, контрольна робота, есе	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК01 ЗК02 ЗК04 СК05 СК07
ПРН04. Формулювати проблеми, конструювати дизайн та використовувати кількісні та якісні методи під час проведення теоретичних та/або прикладних досліджень.	Обговорення під час занять, тематичне дослідження, контрольна робота, есе	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК01 ЗК02 СК02 СК05
ПРН05. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження з політичних наук та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів та дотриманням норм професійної і академічної етики.	Обговорення під час занять, тематичне дослідження, контрольна робота, есе	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК02 ЗК04 СК02 СК05
ПРН06. Критично аналізувати та узагальнювати результати власних досліджень і доробок інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної наукової проблеми.	Обговорення під час занять, тематичне дослідження, контрольна робота, есе	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК01 СК02 СК05
ПРН09. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері політичних наук та у викладацькій практиці.	Обговорення під час занять, тематичне дослідження, контрольна робота, есе	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК01 ЗК02 ЗК04 СК02 СК07

14) Структура курсу

Лекції, год.	Практичні заняття, год.	Контрольна робота	СРС	Форма підсумкового контролю
22	28	1	100	Залік
Сума годин:				150
Загальна кількість кредитів ECTS				5
Кількість годин (кредитів ECTS) аудиторного навантаження:				50(1,67)

15) Зміст курсу

Тематика лекцій та практичних занять:

Модуль 1. Теоретичні засади етнополітології та етнодержавознавства.

Змістовий модуль 1. Історія розвитку етнополітології.

Тема 1. Погляди мислителів Стародавнього світу, Відродження та Просвітництва на проблеми етнополітики. (Л 2 год., ПЗ 2 год.)

Тема 2. Становлення і розвиток етнополітології як науки. (Л 2 год., ПЗ 4 год.)

Змістовий модуль 2. Структурні параметри етнополітології як науки.

Тема 3. Етнополітологія як наука: актуальність, предмет, об'єкт та основні закономірності. (Л 2 год., ПЗ 2 год.)

Модуль 2. Етнічні та національні спільноти.

Змістовий модуль 3. Етноси та етнічність.

Тема 4. Розвиток концепцій етносів та етнічності. (Л 2 год., ПЗ 2 год.)

Тема 5. Етнос та етнічні групи. (Л 2 год., ПЗ 2 год.)

Змістовий модуль 4. Нація як ідейно-політичний феномен.

Тема 6. Нація як форма існування людства. (Л 2 год., ПЗ 2 год.)

Модуль 3. Етнонаціональні спільноти в системі політичних відносин.

Змістовий модуль 5. Етноси та нації в сучасних процесах політичного розвитку.

Тема 7. Етнонаціональні спільноти в системі соціально-політичних відносин. (Л 2 год., ПЗ 2 год.)

Тема 8. Суспільно-політичні та етнонаціональні процеси в сучасному світі. (Л 2 год., ПЗ 2 год.)

Тема 9. Процеси національно-державного будівництва та етнополітичної регіоналізації. (Л 2 год., ПЗ 4 год.)

Змістовий модуль 6. Етнонаціональна політика в Україні.

Тема 10. Становлення та розвиток етнонаціональної політики в умовах незалежності. (Л 4 год., ПЗ 6 год.)

Індивідуальне завдання. Тематика

1. Формування етнополітичних ідей в Давній Греції та Римі. Етнополітичні ідеї Арістотеля («Політика»).
2. Етнополітичні ідеї Платона («Держава»).
3. Особливості формування етнополітичної думки в епоху Відродження. Н.Макиавеллі про незалежність і об'єднання Італії («Володар»).
4. Етнополітичні ідеї Ж.Бодена («Шість книг про республіку»).
5. Ж.Боден як засновник етнопсихології та етногеографії («Метод легкого вивчення історії»).
6. Розробка етнополітичних ідей Ф.Беконом і Т.Гоббсом («Левіафан»). Дж.Локк «Два трактати про правління».
7. Внесок Ш.Монтеск'є в розвиток етнополітичних ідей («Про дух законів»). Етнополітичні ідеї Ж.-Ж.Руссо в праці «Про суспільний договір».
8. Етнополітичні погляди «батьків-засновників» США.
9. Етнополітичні ідеї «Декларації незалежності США» та «Декларації прав людини і громадянина».
10. Етнополітичні ідеї І.Канта («До вічного миру»).
11. Розробка Й. Гердером концепції нації та національної держави («Ідея до філософії історії людства»).
12. Й.Фіхте як засновник теорії сучасного націоналізму («Основні риси сучасної епохи»).
13. Започаткування Г.Гегелем розробки психологічно-історичної теорії нації («Філософія права»).
14. Зародження і розвиток етнополітології як науки. Погляди О.Бочковського («Вступ до націології»).
15. Різноманітність поглядів щодо змісту терміну «етнополітологія».
16. Актуальність розвитку етнополітології: загальні та специфічні фактори. Визначення терміну «етнополітологія». Формула даного поняття.
17. Предмет, об'єкт та основні закономірності етнополітології. Загальнонаукові та спеціальні методи етнополітології.
18. Догматичне та критичне етнополітичне мислення: порівняльний аналіз. Структура та основні функції етнополітології.
19. Цілі і завдання етнополітології, її місце в системі суспільних наук. Багатоманітність форм людських спільнот.
20. Концепція В.Вернадського про людство. Марксистські і немарксистські школи етнічності. Різноманітність концепцій етнічності.
21. Концепція і модель придбання та втрати етнічного коріння Г.Абрамсона.
22. Концепція етнічної ідентичності, її основні типи. Концепції національної та символічної ідентичності.
23. Вплив Американської і Французької революцій на розвиток етнополітичних концепцій.
24. Визначення поняття етносу.
25. Теорія етносу Л.Гумільова («Етноси та анти етноси»). Розробка загальної теорії етносу.
26. Етнічна група: проблема визначення поняття. Національна меншина та домінуюча група.
27. Становлення та розвиток теорій нації. Політична теорія нації.
28. Психологічна теорія нації. Культурологічна теорія нації.
29. Історико-економічна теорія нації. Етнічна теорія нації.
30. Типологізація націй.
31. Концепція національності Л. Снайдера. Поділ людства на класи, етноси, нації.
32. Класифікація держав за Г. Нельсоном, У. Коннором, П.Ван Ден Бергом. Проблеми взаємовідносин етносів, націй і держав.
33. Співвідношення етносів, націй і людства.
34. Причини і наслідки етнічного ренесансу в колишньому СРСР та незалежній Україні.
35. Стан і перспективи дослідження політизації етнічності. Політизація етнічності: зміст і етапи.
36. Характерні риси політизації етнічності.
37. Зародження, розвиток та загальні причини політизації етнічності. Політизація етнічності: роль держави та політичних еліт.
38. Політизація етнічності у колишньому СРСР та в незалежній Україні. Сутність і характер етнополітичної дезінтеграції.
39. Сучасні концепції етнополітичної інтеграції.

40. Основні передумови та типи інтеграційних процесів. Практичні аспекти етнополітичної інтеграції.
41. Етапи та методи етнополітичної інтеграції. Національні, етнічні та вселюдські цінності. Класові, етнічні, національні, державні інтереси.
42. Суть, характер та основні типи процесу глобалізації. Зміст, головні риси та типи процесу модернізації.
43. Загальна характеристика етнічних процесів.
44. Процеси етнічного роз'єднання, їх різноманітність. Теорії етнооб'єднувачих процесів, їх основні типи. Процеси етнічної і мовної асиміляції та акультурації. Головні чинники та форми асиміляції.
45. Процес етнічної інтеграції.
46. Різноманітність підходів щодо процесу етнічного ренесансу. Основні риси етнічного ренесансу.
47. Загальні причини етнічного ренесансу. Багатоманітність поглядів щодо формування націй. Головні умови народження націй.
48. Сутність і характер національного будівництва. Роль еліт у формуванні і розвитку націй.
49. Основний зміст процесів етнорегіоналізації.
50. Шляхи і методи вирішення етнорегіональних проблем. Структура, функції та завдання етнонаціональної політики.
51. Законодавча база та система прав етнонаціональних груп в Україні. Пріоритети, проблеми і перспективи вітчизняної етнонаціональної політики.

Індивідуальне завдання підлягає захисту студентом на заняттях, які призначаються додатково. Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Студенти можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг 18-24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь студента у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до закінчення семестру. Заняття із захисту індивідуальних завдань призначаються не пізніше, ніж за 1 тиждень до закінчення семестру. Викладач має право вимагати доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає вимогам.

16) Основна література

I. Методичне забезпечення

Всеукраїнський перепис населення 2001 року. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/> (дата звернення: 01.06.2023).

Євтух В.Б., Трошинський В.П., Галушко К.Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: навч. пос. К.: Вид. УАННП "Фенікс", 2019. 280 с.

Коршук Р. М. Етнополітологія: Історія і теорія: навч. посібник. Київ: Алерта, 2020. 316 с.

Ткаченко Є.В. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин : навчальний посібник. К.: ФОП Голембовська О.О., 2018. 315 с.

Лазарович М. Етнополітика України: навч.-метод. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 32 с.

Націоналізм: Антологія. 3-тє вид. К.: ВД «Простір», «Смолоскип», 2010. 684 с.

Лозко Г. Етнотерезавознавство. Філософсько-теоретичний вимір: курс лекцій. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 383 с.

II. Нормативно-правові акти

Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту (1996 р.). URL: www.osce.org/uk/hcnm/32194?download (дата звернення: 01.06.2023).

Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин. Прийнято резолюцією 47/135 Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_318 (дата звернення: 01.06.2023).

Європейська Хартія регіональних мов або мов меншин. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014 (дата звернення: 01.06.2023).

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 р. №2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 01.08.2019).

Декларація прав національностей України від 01 листопада 1991 р. №1771-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1771-12> (дата звернення: 01.06.2023).

Закон України «Про національні меншини України» від 25 червня 1992 р. №2494-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2494-12> (дата звернення: 01.06.2023).

Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» від 15 травня 2003 р. № 802-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/802-15> (дата звернення: 01.06.2023).

Конституція України у редакції Закону України від 02.06.2016 р. №1401-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.09.2018).

Лундські рекомендації. URL: <http://www.osce.org/uk/hcnm/32255> (дата звернення: 01.06.2023).

Рамкова конвенція про захист національних меншин. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_055 (дата звернення: 01.08.2019).

17) Додаткова література

Література для підготовки до практичних занять та для виконання індивідуальних завдань

- Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування про походження й поширення націоналізму. Київ: Критика, 2001. 317 с.
- Антонюк О.В. Основи етнополітики: Навч. посіб. К.: МАУП, 2005. 432 с.
- Бауер О. Національне питання і соціал-демократія. К.: Основні цінності, 2004. 120 с.
- Бачинський Ю. Україна irredenta. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Bachynskiy_Yulian/Ukraina_irredenta.pdf (дата звернення: 05.01.2023).
- Бочковський О.-І. Вступ до націології. 1937. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Bochkovskiy_Olherd-Irolyt/Vstup_do_natsiolohii/ (дата звернення: 05.01.2023).
- Винайдення традицій. За ред. Е. Гобсбаума Т. Рейнджера; Пер. З англ. К.: Ніка-Центр, 2005. 448 с.
- Войналович В., Кочан Н. Релігійний чинник етнополітичних процесів на Донбасі: історія і сучасність. К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 303 с.
- Гелнер Е. Нації та націоналізм; Націоналізм. К.: Таксон, 2003. 300 с.
- Гібернау М. Ідентичність націй. К.: Темпора, 2012. 304 с.
- Горовіц Д.Л. Міжетнічні конфлікти: З новою передм. Пер. О.А. Ківшик. Х.: Каравела, 2004. 684 с.
- Дівак В. В. Сепаратизм як феномен сучасної політики: політологічні та правові аспекти. К.: Логос, 2010. 224 с.
- Донбас в етнополітичному вимірі. К.: ІПіЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2014. 584 с.
- Донцов Д. Націоналізм. Дух нашої давнини. *Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники М.Ф. Тарасенко, М.Ю. Русин, А.К. Бичко.* К.: Либідь, 1993. С. 435-453. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Tarasenko_M/Istoriia_filosofii_Ukrainy_Khrestomatia/ (дата звернення: 05.01.2023).
- Етнополітична культура в Україні: реалії та виклики часу. К.: ІПіЕНД, 2010. 431 с.
- Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні. Ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, Л. Нагорна. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2017. 512 с.
- Казьмирчук М. Етнополітика: підручник. К.: ПП «КП УкрСіч», 2013. 360 с.
- Картунов О. Західні теорії нації. Плюралізм думок, дефініцій, понять. *Віче.* 1996. №6. С. 80-93.
- Касьянов М. Теорія нації та націоналізму. К.: Либідь, 1999. 352 с.
- Кимлічка В. Лібералізм і права меншин. Харків: ЦОІ, 2001. 176 с.
- Кіссе А.І. Етнічний конфлікт: теорія і практика управління. Політологічний аналіз: монографія. К.: Логос, 2006. 380 с.
- Котигоренко В.О. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: Політологічний концепт. К.: Світогляд, 2004. 722 с.
- Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітологічний аналіз. К.: Вища школа, 1998. 391 с.
- Кривицька О. Демаркаційні лінії в етнополітичному просторі України: монографія. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. 328 с.
- Курас І.Ф. Етнополітика: історія і сучасність. К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 1999.
- Липинський В.К. Націоналізм, патріотизм, шовінізм. *Сучасність.* 1992. №6. С. 76-78.
- Лойко Л.І. Громадські організації етнічних меншин України: природа, легітимність, діяльність: Монографія. К.: ПЦ «Фоліант», 2005. 634 с.
- Майборода О.М. Етнічність у міжнародній системі. Вид. 2-е, випр. і допов. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2017. 448с. URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/etnichnist_213.pdf (дата звернення: 01.06.2023)..
- Майборода О.М. Теорія етнополітики в западному суспільствознавстві. К.: Наукова думка, 1993. 215 с.
- Міжнаціональні відносини і національні меншини України: Стан, перспективи. Р.Ш. Чілачава (упоряд.), Т.І. Пилипенко (упоряд.). К.: Голов. спец. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2004. 384 с.

- Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 363 с.
- Національна єдність у конкурентному суспільстві: аналітична доповідь. За ред. О.М. Майбороди. Київ: ПІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 288 с. URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/natsionalna_ednist.pdf (дата звернення: 01.06.2023).
- Обушний М. Етнос і нація: проблеми ідентичності. К.: Український центр духовної культури, 1998. 203 с.
- Панчук М., Євтух В., Войналович В. та ін. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості. К.: ПІЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2011. 396 с.
- Перегуда Є., Малкевич А., Семко В., Ксеніч А. Мовна політика в Україні: між символічним насиллям та вільним мовним вибором. К.: «Бескиди» 2017. 207 с.
- Політичні технології регулювання міжетнічної та міжконфесійної взаємодії у новітніх українських реаліях: аналітична доповідь. За ред. д. політ. н. С.Ю. Римаренка. К.: ПІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2014. 188 с.
- Попов Б.В., Ігнатів В.О., Степико М.Т. Феномен нації: основи життєдіяльності. К.: Знання, 1998. 262 с.
- Рафальський О.О. Консолідація українського суспільства: етнополітичний вимір. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 400 с. URL: <http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/konsolidatsia.pdf> (дата звернення: 01.06.2023).
- Римаренко Ю., Шкляр Л., Римаренко С. Етнодержавознавство. Теоретико-методологічні засади. К., 2001. 264 с.
- Розумний М. М. Виклики національного самовизначення: монографія. К.: НІСД, 2016. 196 с. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/89212/mod_resource/content/1/Розумний_виклики_національного_самовизначення.pdf (дата звернення: 01.06.2023)..
- Сміт Д. Ентоні. Національна ідентичність: Пер. з англ. К.: Основи, 1994. 150 с.
- Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування. К.: НІСД, 2011. 336 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-554-156-1/978-966-554-156-1.pdf> (дата звернення: 01.06.2023).
- Тейлор Ч. Мультикультуралізм і «Політика визнання»: К.: Альтерпрес, 2004. 172 с.
- Українська політична нація: генеза, стан, перспективи. За ред. В.С.Крисаченка. К.: НІСД, 2003. 632 с.
- Харахаш Б.Є. Еволюція ідеї нації у творчості Д.Донцова. Політологічний вісник. Вип. №5. Київ, 1995. С 172-186.
- Хомрач В.П. Політико-мовна ідентичність громадян України: стан та тенденції розвитку: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.03 – політична культура та ідеологія. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 2015. 210 с.
- Шпорлюк Р. Комунізм і націоналізм. Карл Маркс проти Фрідріха Ліста. К.: Основи, 1998. 479 с.
- Ksenicz A., Perehuda J., Savojska S., Semko W., Malkiewicz A. Język a polityka. Przypadek Ukrainy. Zielona Gora 2017. 150 s.
- Kuzio T. Ukraine. State and Nation Building. London : Routledge, 1998. 298 p.
- Нагорна Л.П. Національна ідентичність в Україні. НАН України; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. К.: ШЕНД, 2019. 271 с.
- Національні меншини України в політичних процесах ХХ – ХХІ століть: стан і проблеми дослідження / авт. кол.: Котигоренко В.О. (керівник), Калакура О.Я., Ковач Л.Л., Коцур В.В., Кочан Н.І., Ляшенко О.О., Ніколаєць Ю.О., Новородовський В.В., Панчук М.І. Київ: ПІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 624 с.
- Правові засади державної етнонаціональної політики в Україні: Монографія / Кресіна І.О., Лойко Л.І., Стойко О.М., Явір В.А., Вітман К.М., Кіссе А.І., Асланов С.А., Грицяк Д.І., Голденштейн К.О. / За заг. ред. І.О. Кресіної. К. : Логос, 2011.
- Тиводар М. Етнологія. Львів: Світ, 2004. 624 с.
- Рафальський О. О. Міждисциплінарні перехрестя етнополітології. *Вісник Національної академії наук України*. 2021. Вип. 2. С. 3–11.
- Вітман К. М. Ідея автохтонної національної меншини як елемент етнополітики: міжнародне і національне право. *Держава і право : збірник наукових праць*. Юридичні і політичні науки. 2022. Випуск 91. С. 223–235.
- Волянук О. Етнополітика: практичні знання для реального світу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2022. Випуск 3. С. 99 – 110.
- Нація, яка не капітулює. Збірка статей / Під загальною редакцією: Ярослав Іляш, Віктор Рог. К.: Українська Видавнича Спілка, 2011. 144 с.
- Руденко Ю. Ю. Проблеми концептуалізації поняття «нація» в українській науці та практиці. *Політикус*. 2020. Вип 3. С.7 – 12.
- Ткачук Д. Г. Вплив етнічних спільнот на розробку нормативно-правових актів з концептуальних питань державної етнополітики. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Вип. 1. С. 80–86.
- Томашевська Є.І. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин: досвід ратифікації в Україні. *Політикус*. 2021. Вип 2. С.155 – 160.
- Явір В.А. Формування етнонаціональної стійкості в умовах російсько-української війни. *Політикус*. 2022. Вип

1. С.201 – 205.

- Коч С.В. Транскордоння: простір соціального порядку і політичної дії: монографія. Одеса: Фенікс, 2019. 357 с.
- Кіссінджер Генрі. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Київ: Нац формат, 2019. 320 с.
- Горло Н. В. Концептуальні засади і практика іредентизму: внутрішньополітичний і міжнародно-політичний контексти: монографія. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019. 448 с.
- Гончарук-Чолач Т. В. Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : монографія / Т. В. Гончарук-Чолач та ін.; за ред. проф. О. М. Рудакевича. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 338 с.
- Асланов С.А. Етнополітична стабільність держави: політико-правовий аналіз. Ужгород: Ліра, 2016. 462 с.
- Антонюк О.В. Формування етнополітики Української держави: історичні та теоретико-методологічні засади. Київ: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв. 2019. 282 с.
- Етнополітика в Україні в умовах сучасних суспільно-політичних змін: реальний стан, виклики, перспективи : монографія / автор. кол.: Войналович В. А. (керівник, наук. ред.), Єленський В. Є., Кулик В. М., Малиновська О. А., Набок С. В., Поліщук Ю. М., Рябчук М. Ю. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. 424 с.
- Перевода Є.В., Семко В.Л. Етнополітичний аспект реформи місцевого самоврядування в Україні. Просторовий розвиток. Науковий збірник. Київ: КНУБА, 2024. Вип. 8. С. 573-589. DOI: 10.32347/2786-7269.2024.8.573-589.
- Семко В.Л., Басва Ю.Є. Румунський націоналізм в історичному контексті: коріння, історія, перспективи. *Politicus*. 2022. № 3. С. 101-109. (У співавторстві). DOI <https://doi.org/10.24195/2414->
- Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.: О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (науковий редактор), О. Калакура, М. Юрій. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с.
- Ляшенко О. О. Державний устрій України: простір інтеракції національно-громадянського та етнічного : монографія. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. 216 с.
- Політична безпека України: проблеми політичного і державного правління. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення : монографія / за ред. чл.-кор. НАН України О. О. Рафальського, чл.-кор. НАН України О. М. Майбороди. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 304 с.
- Діалектика національно-громадянського і етнічного в українському соціумі : монографія / авт. кол.: Котигоренко В. О. (керівник, наук. ред.), Дегтеренко А. М., Калакура О. Я., Кочан Н. І., Ляшенко О. О., Мазука Л. І., Ніколаєць Ю. О., Новородовський В. В. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. 640 с.
- Етнополітика в Україні в умовах сучасних суспільно-політичних змін: реальний стан, виклики, перспективи : монографія / автор. кол.: Войналович В. А. (керівник, наук. ред.), Єленський В. Є., Кулик В. М., Малиновська О. А., Набок С. В., Поліщук Ю. М., Рябчук М. Ю. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. 424 с.
- Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми : монографія. Вид. 2-ге, доп. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 704 с.
- Ієрархія цінностей населення Сходу та Півдня України: етнополітичний аспект в умовах російської агресії : монографія / авт. кол.: В. А. Войналович (керівник, наук. ред.), В. Є. Єленський, О. Я. Калакура, В. О. Котигоренко, В. М. Кулик, Ю. О. Ніколаєць, Ю. М. Поліщук, М. Ю. Рябчук. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 344 с.
- Національні меншини України в політичних процесах ХХ – ХХІ століть: стан і проблеми дослідження / авт. кол.: Котигоренко В.О. (керівник), Калакура О.Я., Ковач Л.Л., Коцур В.В., Кочан Н.І., Ляшенко О.О., Ніколаєць Ю.О., Новородовський В.В., Панчук М.І. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 624 с.
- Етнополітичні чинники консолідації сучасного українського суспільства / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, М. Рябчук. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2020. 336 с.
- Коцур В. В. Національні меншини України в контексті суспільно-політичних трансформацій 90-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.: монографія. Переяслав Хмельницький : Домбровська Я. М., 2019. 594 с.
- Рафальський О. О. Консолідація українського суспільства: етнополітичний вимір. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. – 400 с.
- Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, Л. Нагорна. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2017. – 512 с.
- Рафальський І.О. Національно-державне самовизначення України: внутрішні чинники та зовнішні впливи. – Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2016. – 480 с.

Інформаційні ресурси

- Освітній сайт Київського національного університету будівництва і архітектури. URL: <http://org2.knuba.edu.ua>.
- Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. URL: ipend.gov.ua.
- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
- Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. URL: <http://idpnan.org.ua/>.
- Інститут соціології НАН України. URL: <http://i-soc.com.ua/>.
- Інститут історії України. URL: <http://history.org.ua/uk>.

18) Система оцінювання навчальних досягнень (розподіл балів):

Поточне оцінювання та самостійна робота						Інд. завд.	Сума
М1		М2		М3			
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5	ЗМ6		
15	10	10	10	13	12	30	100

19) Умови допуску до підсумкового контролю:

1. Консультації з дисципліни проводяться керівником курсу щотижнево у понеділок о 15:20 в ауд. 425 Центрального корпусу КНУБА. Якщо заняття з дисципліни проводиться інший викладач, графік консультаційних занять доводиться ним до студентів (в т.ч. на Освітньому сайті КНУБА) на початку вивчення дисципліни.

2. Аспіранту, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова залікова сесія.

3. Аспірант, який не здав та/або не захистив індивідуальне завдання, не допускається до заліку. В цьому разі він повинен виконати та захистити індивідуальне завдання в період між основною та додатковою екзаменаційними сесіями.

4. Аспірант має право на оскарження результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться до студентів на початку вивчення дисципліни.

20) Політика щодо академічної доброчесності:

1. Списування під час тестування та заліку, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку студента він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткова екзаменаційна сесія або додаткове заняття для проходження тестування.

2. Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) перевіряються на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій студентів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірників, які вже пройшли перевірку на плагіат.

21) Посилання на сторінку електронного навчально-методичного комплексу дисципліни:

<https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2657>